

SİLİSTRELİ AHMED ŞÜKRÎ* DÎVÂNÇESİ**

Ali YÖRÜR¹

Ahmed Şükrî, 1861 yılında Silistre’de doğmuştur. İstanbul’da hukuk eğitimi aldıktan sonra farklı okullarda öğretmenlik yapmıştır. 1897’de İttihat ve Terakkî’ye üye olduğu gerekçesiyle soruşturma geçirmiş, daha sonra Mekteb-i İdâdî müdür muavinliği görevi ile Sivas’a sürgün edilmiştir. 1908’de meclisin tekrar açılmasıyla Sivas mebusu olarak seçilmiştir.

Bu makale ile bugüne kadar hakkında çalışma bulunmayan Ahmed Şükrî’nin divançesinin tanıtımı, transkripsiyonlu neşri ve incelemesi yapılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde II. Meşrutiyet döneminde Sivas mebusu olarak görev yapan Silistrelî Ahmed Şükrî’nin hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Dîvânçe; şekil, dil ve üslup bakımından ele alınmıştır. Üçüncü bölümde oğlu tarafından istinsah edilen eserin çeviri yazımı yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Silistre, Divançe, Ahmed Şükrî

DÎVÂNÇE OF AHMED ŞÜKRÎ FROM SİLİSTRE

Abstract

Ahmed Şükrî was born in Silistre in 1861. After receiving law education in İstanbul, he taught in different schools. He was exposed to an inquest on the grounds that he was a member of the Committee of Union and Progress in 1897 and then was expelled to Sivas as the assistant principal of a Mekteb-i İdâdî (High School). He was elected as the representative of Sivas after the reopening of the parliament in 1908.

This study was conducted regarding the introduction, transcribed publication and examination of Ahmed Şükrî’s divançe, about which any study has not been conducted until today. The first part of the present study gave information about the life and literary personality of Ahmed Şükrî from Silistre, who carried out a duty as the representative of Sivas during the Constitutional Period II. The second part of the study examined the Dîvânçe in terms of form, language and style. The third part of the study involved the transcription of the work that was copied by his son.

Keywords: Silistre, Dîvânçe, Ahmed Şükrî

* Hayatı hakkında bilgi verilen eserde “Ahmet Şükrü” olarak isimlendirilmesine rağmen şiirlerinde “Şükrî” mahlasını kullandığı için çalışmada “Ahmed Şükrî” ismi kullanılmıştır.

* Eserin içinde “Divan” ibaresi yazılmasına rağmen eser divan hacminde olmadığı için divançe olarak nitelendirilmiştir.

¹ Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D. Doktora Öğrencisi, ali.yorur@hotmail.com

GİRİŞ

Osmanlı Devleti, 1876 yılında Kanun-i Esasiyi ilan ederek meşrutiyet rejimine geçmiştir. Mutlakiyetçi yapıdan parlamenter sisteme geçişi sağlayan bu düzenleme ile Ayan ve Mebusan olmak üzere iki meclisli bir yapı gündeme gelir. Ayan meclisinin üyeleri padişah tarafından belirlenirken Mebusan meclisinin üyeleri ise seçimle belirlenir.

1876 yılında ilân edilen Kanun-ı Esasî ile birlikte 1877 yılında açılan Meclis-i Umumî uzun ömürlü olmaz ve 1878 yılında padişah II. Abdülhamit tarafından kapatılır. Söz konusu kapatılmanın temel sebebi, 93 Harbi olarak da bilinen 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı olarak kabul edilmektedir. İstibdat devri diye nitelendirilen otuz yıllık bir süreç yaşanır ve bu dönemde II. Abdülhamit karşıtları tutuklanıp sürgüne gönderilir. Sivas Vekili Ahmed Şükrî meclisin kapanmasından sonra Sivas Mekteb-i İdâdîsine müdür muavinliği göreviyle bir anlamda sürgüne gönderilir. Daha sonra 1908’de meclisin yeniden açılmasıyla tekrar Sivas mebusu olarak seçilir.

Ahmed Şükrî, Sivas’ta sürgünde bulunduğu yıllarda şiirler yazarak onları mecmua halinde toplar. Bu şiirler, daha sonra Türkiye’nin önemli siyaset adamı ve ticaret ehli olan İsmail Hulkî (Alisbah) tarafından istinsah edilir ve Millet kütüphanesine hediye edilir.

1. Silistrelî Ahmed Şükrî’nin Hayatı ve Edebi Kişiliği

1.1. Hayatı²

Süleyman Efendi’nin oğlu olan Ahmed Şükrî Bey, Şubat 1861’de Silistre’de doğar. Sıbyan Mektebi’nde başladığı eğitimi esnasında Fatih Camii’nde Arapça ve özel hocalardan da Farsça dersleri alır. 1896’da Hukuk Mektebi’nden pekiyi derece ile mezun olur. 1883’te Ulûm-ı Edebiyye Medresesi’nde Arapça dersleri vermeye başlar. Dokuz yıl sonra bu görevden ayrılarak Dersaadet Mekteb-i İdâdîsi’nde Osmanlıca dersleri verir. Ayrıca Kuleli İdadisinde ders verdiği bilinmektedir.

Ahmed Şükrî’nin bundan sonraki hayatı bir takım siyasî hadiseler doğrultusunda olumlu ve olumsuz boyutta son derece hareketli bir görüntü çizmektedir. İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne üye olduğu gerekçesiyle soruşturma geçirir hatta cinayet iddiası ile yargılanmışsa da yeterli kanıt bulunmadığı için beraat eder. Daha sonra II. Abdülhamit tarafından Sivas Mekteb-i İdâdîsi müdür muavinliği görevi ile bir anlamda sürgün edilir. Sivas’ta bulunduğu yıllarda bazı kurumlarda avukatlık da yapar. 1908’de gerçekleştirilen seçimlerde Sivas mebusu olarak Meclis-i Mebusan’da bir dönem görev alır.

Ahmed Şükrî’nin *Divan*’ından başka *Tevşîh-i Kavâid-i Fıkhiyye* isimli bir kitabı da bulunmaktadır³.

² Ahmed Şükrî’nin hayatı için onun hakkında en tafsilatlı çalışma olan Emin Kırkıl’ın bildirisinden faydalanılmıştır. (Kırkıl 2007)

³ Eser, 1327 (1909) yılında basılmış 67 sayfalık bir hukuk kitabıdır.



1.2. Edebi Kişiliği

İstibdat yönetimine karşı çıkan ve hürriyeti savunan Ahmed Şükrî'nin hayatı sürgünlerden dolayı genellikle gurbette geçmiştir. O sürgündeyken kendisini teselli için şiirler yazar ve şiirlerinde ayrılıktan şikâyet eder:

Yâ Rab çekilir mi derd-i firqat
Firqatle geçer mi bunca ezmân

Senden dilerim devâ-yı derdim
Bağ derde ki vaşl-ı yâr dermân

Ahmed Şükrî, hürriyet taraftarı ve II. Abdülhamit muhalifi bir şairdir. O, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra bu konuda da şiir yazar:

İhtiyâr-ı ümmeti ğaşb eyleyen 'Abdü'l-hamîd
H'âh u nâ-h'âh redd-i haqq itmekle olmuş bî-huzûr

...
Kâbza-i teşhîrine almışdı mülk ü milleti
Titredirdi inletirdi merhametsiz pür-gurûr

Ahmed Şükrî, farklı konularda şiirler yazmış bir şairdir. Birbiriyle ilgisi olmayan birçok konuda şiiri olan şair, II. Meşrutiyet'in ilanından başka kayınbiraderinin oğlunun doğumu üzerine, yeni seçilen bir müftü hakkında ve hatta hediye edilen bir kitap kabına şiir yazar:

Yâdigârim hele nâçizânede
Yâre olmaz mı vesîle 'acebâ

Kâlbîñizden beni dür itmeyiñiz
Gerçi gözden olurisam da cüdâ



Yine koyu bir Abdülhamit muhalifi olan ve Sivas'ta vefat edip orada defnedilen İsmail Safa'nın mezar taşındaki:

Çırtar beni çahr ü şiddetinden

Fevtimde zemîn eyle zamânîñ

Toprakda vücūdumu bırakma

At hâricine şu âsumânın

kıtasına;

Talîfine zâ'ir eyle himmet

Muhtâc-ı du'â olan Şafânîñ

beytini ilave etmiştir.

2. Silistrelî Ahmed Şükrî Divançesi'nin İncelenmesi

2.1. Nüsha Özellikleri

Eserin bilinen tek nüshası İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Koleksiyonu'nda 34 Ae Manzum 231 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eser, 1336/1918 tarihinde oğlu İsmail Hulkî tarafından istinsah edilmiş ve Millet kütüphanesine hediye edilmiştir. Rik'a ile yazılan eser, 18 varak olup başlıklar kırmızı renkle yazılmıştır

2.2. Dil ve Üslup Özellikleri

Eserde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Arapça-Farsça kelime ve terkiplere yer verildiyse de metinde genel olarak Türkçe kelimelerin varlığı şiirleri daha da anlaşılır kılmaktadır:

“Aşkıñla Şükrî bilmez ne söyler

'Afv eyle dilber vallâhi hayrân

Tanzimat döneminde İbrahim Şinasî Efendi ile birlikte gelen dilde daha sade bir tarzı benimsemenin bir getirisi olarak Şükrî'nin şiirleri, dil açısından Tanzimat şiirine yakınlık gösterir. Şairin üslubu sade ve akıcıdır. Eserde süslü ve ağdalı bir dil kullanılmamış olup anlaşılır bir ifade tarzı benimsenmiştir.

2.3. Şekil ve muhteva Özellikleri

Eser, Ahmed Şükrî'nin oğlu İsmail Hulkî tarafından yazılan mukaddime ile başlamaktadır. İsmail Hulkî mukaddimedede, babasının hürriyet aşkı ile gurbete düştüğünü, gurbette yalnızlığına teselli olarak bu şiirleri yazdığını ve onların unutulup gitmemesi için şiirlerini mecmua haline getirdiğini ifade eder.



Mukaddime bölümünden sonra dokuz tane gazelin yer aldığı “gazeliyyât” bölümü gelir. Gazellerinde gurbetteki özlemlerinden ve kederlerinden bahseder. Gazellerinden sonra II. Abdülhamit’in istibdat yönetiminden kaynaklanan rahatsızlığı ve II. Meşrutiyet’in ilanından duyduğu sevinci anlattığı bölüm yer alır. Daha sonra bazı konularda yazdığı “medhiyyât” bölümü vardır. Medhiyyât bölümünde, kayınbiraderi Salim Efendi’nin dünyaya gelen oğlu Zühdî’yi tebrik, Süleyman Suphî’nin mezar taşı, Trablusgarp’ta mahpus olan biraderi Hamdi Efendi’ye yazdığı manzume, meşhur şair İsmail Safa’nın mezar taşındaki kıtaya yazdığı ilave beyit, Kolağası İsmail Efendi’nin vefatı üzerine yazdığı kıta, Süleyman Seyfeddin’in doğumu üzerine İsmail Hakkı’ya gönderdiği bir kıta, Hacı Muhyî Nafiz Efendi hakkında bir şiir ve yeni seçilen bir müftü hakkında yazdığı şiir bulunmaktadır.

Daha sonra yine farklı konularda yazılan “kıtaât” bölümü vardır. Bu bölümde İttihat ve Terakki’ye üye olmaktan gözaltına alındığı sırada yazdığı, biraderi Hamdî’ye gönderdiği mektubu yazarken irticalen söylediği ve hediye edilen kitap kabına yazdığı şiirler bulunmaktadır.

Eserin sonunda da çeşitli konularda yazılan beyitlerin bulunduğu “ebyât” bölümü mevcuttur.



3. Metin

DİVÂN-I ŞÜKRÎ

1b

Muqaddime:

Pederim ilk önce eyyâm-ı şebâbınıñ kendisine terennüm itdiği elhân-ı laţîfeyi ve sonra da istibdâdıñ onu atdığı uzak yerlerde rûhunuñ ihtisâsâtını kalemıyla aňlatmak istemişdi. Merhametsiz bir yâre teşbîh itdiği hürriyet âh ğurbet ‘â’ilesinden mehcûriyete bile râzî olmuş, Sivas’ıñ karlı ve şoğuk ufuqlarında on bir sene izâ’a-i evkâta çalışmışdı. O zamân yalnızlığınıñ yegâne terâne-i tesellîsi olmak üzere bir iki ğazel, bir iki beyt karalamış ve bi’l-âhîre bu hâţîrât-ı mâzîyi kûşe-i nisyânda bırakmak istememiş, onları bir mecmû’a şekline ifrâğ itmişdi. Eñ soñ ğazeli i’lân-ı hürriyete teşâdüf eder ondan sonra müştâkı olduğu cânânıyla kavuşmuş artık bir ârzusu kalmamışdı. Binâen ‘aleyh bir mışra’ bile yazmamışdı. Bilmem şimdi kâderiñ onu ayırdığı bir oğlu ile bir zevcesini düşünerek ihtisâsât-ı şâ’irânesi ğaleyâna gelir mi?

2b

Ĝazeliyyât

1

Sevdimse dilber itdim mi ‘işyân

Cevriñle hâlim itdiñ perişân

Göñlümde parlar ol rûtbe-i ‘aşkıñ

Tâkat getirmez fânûs-ı insân

Çekmekden artık ğâyet uşandım

Oldı vücûdum derdiñle lertzân

Giryemle geldi bir cûşa eşkim

Görseñ şanırdıñ seyl-âb-ı bârân

‘Aşkıñla Şükrî bilmez ne söyler

‘Afv eyle dilber vallâhi hayrân



2

3a

Âzâdeliği sever iken cân

Âh oldu ümîd-i 'aşk-ı cânân

Şâdiye ğarîk iken dil oldu

Mihnet-zede-i belâ-yı hicrân

Gördükde gözüm çekildi gitdi

Karşımda devrân şehâb-ı bârân

Yâ Rab çekilir mi derd-i firqat

Firqatle geçer mi bunca ezmân

Senden dilerim devâ-yı derdim

Bak derde ki vaşl-ı yâr dermân

Tâ haşre kadar revâ mı kılsun

Şükrî gibi bir edîb-i giryân

3

3b

Zevk ararken mihnete düşdi dil-i ğam pür-verem

Çâre cüy-ı vaşl iken ben ğâ'ib itdim dilberim

Eylemek mümkün degil bî-yâr bir yerde qarâr

Yâr için kişver-be-kişver seyr ider İskenderim



İş degildir tağları şahrâları aşmak baña

Var iken havf eylemem nezdimde gamdan askerim

Öyle bir hâle giriftârim ki oldum bî-şu'ûr

Her kimi görsem hikâye eylemem derd-i serim

Bir tabîbe derdimiñ dermânını şordum didi

Yâre vuşlatdır senin dermân-ı derdiñ dâderim

Añladım **Şükrî** cihânda râhatım yokdur benim

Böyle yazmış dest-i kudret hakk olunmaz defterim

4

Kişver-i sevdâda görmüş var mı akrânımı

Vuşlat-ı cânâna vakf itdim nuķûd-ı cânımı

4a

Tâlib-i hakkım gözümde yok cihâniñ kıymeti

Yârime dünyâ degil baħş eylerim imânımı

Defter-i 'uşşâka yazmış kâtib-i levh-i ezel

Ser-firâz-ı sâlikân-ı râh-ı hakk 'unvânımı

İnhirâf itmem serimi râh-ı hakkdan bir zamân

Dökse de dest-i kazâ tîg-i elemle kanımı

İtdigim i'lân-ı aşkı zann ider **Şükrî** yalan

Hâlbuki mir'ât-ı vechim arz ider ü hayrânımı



5

İnbisâtim idemez hâme-i 'aczim tavşîf
Belki haqqıyla lisânım bile itmez ta'rif

Çünkü âşüfte-i hürriyyet-i millet oldum
Eyliyor kalbimi her demde hayâli teşrif

4b

Habs ile nefy ile fâriğ olamam yârimden
Eylemez katlime fermân daği fikrim taħrîf

Sâbitim fikr-i muḳaddesimde cihân turduḳca
Böyle işkenceler itmez beni aşlâ taħvîf

Olmasa vuşlat-ı cānāna ümîdim kaç'tı
Eylerim zindegi-i 'âlemi **Şükrî** tezyîf

6

Ḳoyalım mürğ-i dili lâneye nālân olsun
Gül-i zîbâ işidüp ravzada şādân olsun

Varalım meygedeye pîriñ elinden şâhım
İçelim mey kıralım şîşeleri şân olsun

Virelim zâhide içsün mey-i nâb-ı 'aşkı
Şoyunup şirk-i riyâ şevbini 'uryân olsun

Sevelim mişli bulunmaz yeñi bir cānânı



Meh ü hürşîd-i felek hüsnuñe hayrân olsun

5a

Geçelim hubb-i cüvânân-ı zamândan **Şükrî**

Ne virir fâ'ide 'aşk şeh-i devrân olsun

7

Bu nâzı söyle kimden sen ta'allüm eylediñ dilber

Beni cāndan cihāndan vazgeçirdiñ ey perî-peyker

Revā mı eşer-i hübān zamāna iktizā itmek

Saña ta'lîm-i luğf eyler tûrurken kavî-i peygamber

Naşıl hüsnuñle cevriñ tefrîk ide 'uşşâk

Biri şâh-ı şafâ-guster biri Haccâc-ı dil-âzer

Cihānda var iken sen gayra 'arz-ı ihtiyâc itmez

Kabûl itmez bütûn imdâd-ı halkı belki redd eyler

Naşılsa mürğ-i dil üftâde oldı dām-ı esved aña

Bitsin kırtar da görsün luğfuñu bîçâre gam-perver

5b

Dil-i bîçâre-i **Şükrî**'niñ ancağ maṭlabı sensin

Oña sensiz gelir gülzâr-ı cennet mâtemî bir yer

8

Ey dil ne kadar da tebzîrsiñ

Bir laḫzada kevni seyr idersiñ



Bir yerde karar kılmıyorsun

Sür 'atle hemân gidüp geçersin

Mağbûbuñu bulmak maqşadıña

Uçmakla ne bâlıñı üzersin

Bir kerre de yokla kendini bak

Sen sende anı bulup gidersin

Terk eyle şu mâsivâya meyli

Soñra ebedî cezâ çekersin

Şükrî gibi şâbit ol yolunda

Mağdûr ise vaşl-ı yâr irersin

9

6a

İtdiñdi yüzüñ parlak iken bizden ibâka

Efsâne ile şalmış idiñ halkı nifâka

Geçdiñ ne gelirsin bize şimdengeri var git

Sevdirmek için kendiñi sen semt-i 'irâka

Nâz ü sitemiñ şimdi çekerdik biraz ammâ

İtseydiñ eger bizlere evvelce izâka

Bir derde ki düşdüñ ne haqâretle çekersin

Ta mevte kadar bulmayasıñ ândan ifâka



Yandım elem-i hecr ile **Şükrî** bence demdir
Şimdengeri râzî degiliz geçdi vifâka

10

İ'lân-ı Hürriyeti Müte'âkib İnşâd İdilmiştir.

Fikr-i hürriyetle dil mağmûm idi çokdan beri
Bir feridi dürridi şimdi oldu meclâ-yı sürür

6b

İhtiyâr-ı ümmeti ğaşb eyleyen 'Abdü'l-hamîd
H'âh u nâ-h'âh redd-i hâkık itmekle olmuş bî-huzûr

Telğraf-ı şadr-ı 'âlî çünki i'lân eylemiş

Meclis-i millî için fermân şâh itdi şudûr

Kabza-i teşhîrine almışdı mülk ü milleti

Titredirdi inletirdi merhametsiz pür-ğurûr

Maḥv-i hâkık itdim şanırdı öyle dirdi her zamân

Zannı boş çıkdı bugün zîrâ ki hâkık itdi zuhûr

Nâfi'ü'n-nâs olmayanda olmuyor meks ü qarâr

Devr-i istibdâd ü bîdâd böyle tîz eyler mürûr⁴

7a

Medḥiyât ve Sâ'ire

⁴ Yâhûd: Devr-i istibdâd böyle Şükriyâ eyler mürûr



Ûâ'im Birâderim Sâlim Efendiniñ Dünyâya Gelen Oğlu Zühdî'yi Tebrîk İçün Yazılmışdır.

Sivas'dan İstanbul'daki Süver-i Vilâdete İştirâk

Olmuşdı göñül ğumûma mesken

Çokdan beri olmadımdı rüşen

Âvâre gibi gezer tururdum

Her yerde kedersiz tururdum

Dünyâda ne varsa ğam şanırdım

Eşyâya bakar da semm şanırdım

Ûuydum yeñi bir haber sevindim

Ğamdan ne ki varsa hep silindim

7b

Hallâk-ı 'avâlim itmiş ihsân

Bir dâd-ı reh-i tıfl-ı pâk-i bünyân

Sâlim ne kadar da bahtiyârsiñ

Fağr it ki cihânda kâmkârsiñ

Bir ođla cihânda nâ'il olduñ

Ağşâ-yı merâma vâşil olduñ



Şükrî bile fahr ide tûrurken
Olmaz mı peder semâya ser-zen

Her şahs olamaz bu lufta nâ'il
Şükr eyle Hudâ'ya olma gâfil

Endîşemi hâmem itdi taḥrîk
Yazdım saña 'âcizâne tebrîk

Zühdî ḥalef-i muṭahher olsun
Bî-ḥaddsizler mu'ammer olsun

8a Mevlûde vü vâlideyne bir dem
Göstermeye ḥazret-i Hudâ ğam

Diger Kâ'im Birâderim Rif'at Efendi'niñ Tezyîd-i Ma'âşını Tebrîk

İzdiyâd-ı ma'âşınız Rif'at
Kâlbimi maṭla'-ı sürûr itdi

Şükr ider ḥâme-i edeb elbet
Çünkü luft-ı Hudâ zuhûr itdi

**Sivas'da Tevellüd İdüp Bir Yaşını İkmâl İtmek Üzere İken Vefât İderek Câmi'-i Kebîr Çürüklük Kabristânında
Medfûn Maḥdûm Süleymân Suphî'niñ Kitabe-i Seng-i Mezârı**

Nev-sâle iken şu tıfl-ı nâzik
Gehvâreyi laḥde itdi tebdîl



8b Hecriyle sürûr-i vâlidânîñ
Feryâd-ı hazîne kıldı tañvîl

Şıcı diye levh-i kabri itsün
Tâ haşre kadar terâne tertîl

Trablusgarb'da Menfâ ve Mañbûs Birâderim Hamdî Efendi'ye

-Sivas'da yalnız mıyım ğam-nâk mıyım-

Zann itme ki yalnızım birâder
Nezdimde hayâlîñiz berâber

Her nerde iseñ birâderim sen
Her dem orada berâberim ben

Ğâ'ib nazarımda hâzîr oldı
Havlimde cihân dâ'ir oldı

Tar gelmededir baña 'avâlim
Seyr eyle şu vüs'at-i hayâlim

9a Oldum şu cihâna şanki mâlik
Olmañla reh-i ğarâba sâlik

Pîşimde uçan bütün melekler
Benden o ferîşteĝân ne bekler



Bir nazâr-ı iltifâta muhtâc

Bundan ileri gelir bu iz'âc

Bir dil ki nazâr aña Hudâdır

Elbette ziyârete sezâdır

Göñlüm benim oldu genc-i esrâr

İtmiş beni hâkık ümîd-i ebrâr

Bir 'abde Hudâ iderse ihsân

Olmağ ne dimek cihâna sulţân

Yokdur şu cihâna iftikârım

Bir şey'e hemân var intizârım

9b

Cânlandı göñülde eski ümîd

Ŧurmaz baña dir ki olma nevmîd

Çok söyleyemem a yâr-ı cânım

Belki Ŧokunur saña zebânım

Azrâr-ı 'ibâd pek günâhdır

Da'vâma kitâb-ı Hâkık güvâhdır



Bir Kitabe-i Seng-i Mezâr

Bel bağlamayıñ nâfile dünyâya yazıktır
Terk eyleyecek pâdişeh olsa olma insân

‘İbret alıñız hâlîme bir kerre bağıñ bak
Ben nerde ‘iyâlim nerede fikr idiñ ihvân

Sizden dilerim kabrimi itdikçe ziyâret
Muhtâc-ı du‘âya idiñiz fâtiha ihsân

10a

Terk eyleyiñiz ağlamağı nerde ‘iyâlim
Yâd eyleyiñiz hayr ile rahmet ide Yezdân

Şükrî şu güzel sözle du‘â eyledi sevdim
Yoldaş ola kabrinde Hasan hıvâceye Qur‘ân

**Sivas’da Vefât İdüp Paşa Câmî’i Karşusundaki Garîbler Mezârlığında Medfün Pederimiñ
Kitâbe-i Kabridir.⁵**

**Sihâm-ı Zamâna Hedef Olmağdan Bîzâr ve Sâ’ika-i Şihhatle Mahrûm-ı Diyâr Olmuş
Silistrelî Süleymân Sabrî Efendiniñ Tahtgâh-ı Selâmeti ve Ârâmgâh-ı Sermediyetidir.**

Rûhum saña oldı işte nâzır

Bir fâtihadır murâdı zâ’ir

29 Rebî’u’l-Evvel 1318

⁵ Bi’l-âhire mezkûr mezâristâniñ câddeye kalb idilmesi üzerine oradan nakl idilmiştir.



- 10b Sivas'da İķāmete Me'mūr İken Vefāt İdüp Ğarībler Mezārıĝına Defn Olunan Şā'ir-i Meşhūr İsmā'îl Şafānıñ Levh-i Ķabridir.⁶

Allāh!

Ķurtar beni Ķahr ü şiddetinden

Fevtimde zemīn eyle zamānıñ

Topraĝda vücūdumu biraĶma

At ħāricine şu āsumānıñ

Talťifine zā'ir eyle himmet

Muhtāc-ı du'ā olan Şafānıñ

Bir Mezār Levhası

İlk öñce itdim dünyāda rāĥat

Şoñra unuttum rāĥat ne ħālet

- 11a Bir derde düşdüm ta'rif olunmaz
Girmekle Ķabre buldum selāmet

Ümīd-vārim rüz-ı cezāda
Faĥr-ı risālet eyler şefā'at

⁶ Başdaki iki beyit Şafā Beyiñ digeri pederimindir. İ. H.



Ya Rabb Cemîle'ñ gerçi güneh-kâr

Ammâ kuluñdur bekler 'inâyet

Ahıbbâ-yı Muhteremelerinden Hamîdiyye Hafîf Süvârî Kırkıncı Alay Kol Ağalarından

İsmâ'îl Efendi'niñ



Vefâtı Üzerine

Rûh-ı İsmâ'îliyye şimden şoñra yârân-ı vefâ

Fâtiha ihşân idüp kabrinden şādân idelim

Bâ'îş-ı manşıb-ı İlâhîdir riyâsızca du'â

Turmayup 'arz-ı icâbet-gâh-ı Yezdân idelim

11b

**Süleymân Seyfeddîn'in Tevellüdü Tebrik İçün Yazdığım İsmâ'îl
Hakkı'ya Gönderdiğim Bir Kıt'a**

Du-ferzende peder itdi seni Hakk

Mübâhât it biri vardır birâder

Edâ-yı şükr-i in'âm it dem-â-dem

Saña olsun Hudâ her demde dâver

Hâcî Muhyî Nâfiz Efendi Paşa Hakkında

Hâcî Muhyî gibi bir hâ'iniñ dîn ü millet

Eline kalmış olan belde-i İslâma yazık



İtdigi kemligi mü'minlere küffâr itmez

Şokulur bir gün olur götüne elbette kazık

Zühd-i Hoşk Aşhâbından Bir Müdîr Hakkında

Añlamaz 'ilm-i haqîkat zâhidiñ tîkânı yok

12a

Kör gibi envâr-ı haqqı görmüyor im'ânı yok

Biñ naşîhat eylesem de eylemez terk-i 'inâd

Söz kabûl itdirmeniñ bed-ğūya bir imkânı yok

Bir müvaḥḥid âdemi tekfire kalkışan köpek

Ümîdi gitdi küfri gitdi bilmiyor imâni yok

Dir imiş dünyâda varsa menfâ ancak benim

Beñziyor da'vâda dîve öyle bir iz'ânı yok

Şöyle bir şofiyeye **Şükrî** her ne derlerse sezâ

Bağsañ â alay Rabbe zerrece şükrânı yok

Yeñi Münteḥab Bir Müftî Hakkında

Ṭulû'-ı ḥür-ı faẓîlet zâlâmı itdi ḥarâb

Degil ki kalb-i beşer güldi belki rûy-ı türâb



[Journal of Turkish Language and Literature](#)

[Volume:3, Issue:4, Autumn 2017, \(237-264\)](#)

[Doi Number: 10.20322/littera.295832](#)

12b

Bilâd-ı sâ'ireye reşk tahsîn olur ya ne var
Şu şehre müftî olunca Bilâl-i fazîlet-me'âb

Vücûdı millete lâzım daķıķa-senc-i zamân
İderse bir kişi inkâr olur sezâ-yı 'itâb

'Ulüvv-i ķadr ile meşhûr-ı 'âlem olmuş iken
Kalır mı künc-i sefâletde bî-kes öyle cenâb

İrişdi vaşf-ı Felâṭûn öyle şevķe gelem
Semend-i fikrime **Şükrî** urur hemîşe rikâb

13a

ķıṭa'ât

**1316 Senesinde Oşmânlı İttihâd ve Teraķķî Ķulübüne
Mensûbiyetden Dolayı Taḥt-ı Tevfıķa Alındığı Eşnâda Bâb-ı
Żabṭıyyede İnşâd İtmişdir.**

Düşdüm şu belâ-ḥâneye cürmüm yok iken ben
Miḥnetzedeyim ķan akıyor dîdelerimden

Aḥvâlime diķķatle nazar eyleyen iḥvân
Zann eylediler cân akıyor dîdelerimden

Riş-i pür-naķşıña olsam şeh-i ḥüsnüm şâne
'Âleme 'arz-ı dîdâr eyler idim şâhâne

Öyle bir kişvere benzer bunuñ ol mûlarla
Şanki girmiş Ḥabeşî 'askeri Türkistân'a



13b

Trablusgarb Zindânında Maḥbûs Bulunan Birâderim Ḥamdî
Efendî'ye Gönderdigim Bir Mektûbu Yazarken İrticâlen
Söylenmiştir.

Cüdâ düşdüm diyârımdan vaṭan maḥzûn ben maḥzûn
Esir-i fermen-i ğam oldum beden maḥzûn ben maḥzûn

İderdiñ bir zamân izhâr-ı şâdî bizde ey dâder
Meserretten eṣer yok şimdi sen maḥzûn ben maḥzûn

Yine gelse karşıma ol ḥayâl
Şanırdım cihâna da mâlikim

Bunu şanma sen kıru bir maḳâl
Reh-i ḥaḳḳa şıdḳ ile sâlikim

Edâniye itmez cihânda temenni

14a

'Adû denâ'et 'adû denâ'et

Erâzilden eyler hemîşe tevaḳḳî
Muḥibb-i sa'âdet muḥibb-i sa'âdet



Var ol cihân ¼urdu¼a var

Virsün murâdiñ girdgâr

Devlet seninle dem-be-dem

Yâr olsun ey ‘âlî tebâr

Cihâna gelmemek elbette gelmeden iyidir

Gelince evc-i sa‘âdet-serâya irilmesidir

Hayât dedikleri bâr-ı eziyyet altında

Ezilmedense mezâr-ı beķâyâ girilmesidir

15b

Hediye Olunmuş Bir Kitâb Kıbına Yazılmışdır

Yâdigârım hele nâçizânede

Yâre olmaz mı vesîle ‘acebâ

Kalbiñizden beni dür itmeyiñiz

Gerçi gözden olursam da cüdâ

Âteşgede-i ğumûm olandan

Elbette şadr ider yanık söz

Kör gözle görülmüyor haķıķat

Görmek için istiyor açık göz



‘Avn-i Yezdân’a mı isti’dâd yok

Halk-ı Sivâs’a bakıñ cümlesi aç

16a

Çäre bulmazsa bu hâle a’yân

Pek yakînde olacaqdır kâpkaç

* Teşâdüfât-ı garîbedendir ki yevm-i mezkûrda zükûr ile inâs “açız, ölüyoruz” gibi sözlerle fırınlara ve hükümete hücum idüp taşlamışlar ve şunun bunun anbarını yağmâ itmek gibi fażîhayı irtikâb itmişlerdir. Şu ahvâl aflatıyor ki bu halk henüz haqîkat-i hâli teferrüs itmek haqîkasını gayr-ı hâ’iz ve şu melâl ‘ömrümü bâ’is olduğu idrâkden ‘âcizdir.

Binâ’en ‘alâ zâlik bunları “ülâ’ike ke’l-en’âm ...” âyet-i kerimesiyle hâl ü şânları tavşif idenlerden ‘add eylemek câ’izdir.

1 Haziran 1324 “SİVAS”

16b

Ebyât

Ahîbbâ-yı Muhtermeden Muhammed Hanîfî’ye Yazdığım Bir Beyt

Güş-ı cânım Hânîfî’den bir nidâya muntazır

Öyle bir luţfa cihân halk-ı cihân da muntazır

‘İd-i Ađhâda Tađdîm Olunmuş Bir Hediye

Eylesün ‘İd-i vişâlinde beni kurbân velî

Gerden-i teslîm tađdîm hublı geldim yâre ben

* Ayetin tamamı şöyledir: “*Ve lekad zere’nâ li-cehenneme keşîrân mine’l-cinni ve’l-insi lehum kulübun lâ yefkahüne bihâ ve lahum a’yunun lâ yubşîrüne bihâ ve lehum âzânun lâ yesme’ûna bihâ ülä’ike ke’l-en’âmi belhum eğallü üldâ’ike humu’l-ğâfilûn*” “Andolsun biz, cinler ve insanlardan, kalpleri olup da bunlarla anlamayan, gözleri olup da bunlarla görmeyen, kulakları olup da bunlarla işitmeyen birçoklarını cehennem için var ettik. İşte bunlar hayavanlar gibi, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir” (A’râf, 179).



Âgûşuma aldığda o mehpâreyi gūyā
Şandım ki cihān oldu benim öyle sevindim

17a Yalnızca görüp şanma bu **Şükrî** bî-mükedder
Künc-i elemi devlet ü dārāya degişmez

Söz virüp aldatma bir kalb-i fakîri şādık ol
Şoñra maħcûb olma halka mîr-i İbrāhîm gibi

Nûr-ı vech-i Hağğdan almışdır bu nûrı yerle gök
‘Ālemi tenvir iden hūrşîd-i tībān şanmayıñ

Yāre kılsa luğfunu göstermesi emr-i muhāl
Himmet-i ağyār olmazsa ne mümkündür vişāl

Çorçaram Ka‘beye çıkarmaz yolun ey A‘rābî
Tutdığıñ yolun götürür zātıñı Türkistān’a

17b Mehcûra iltifāt iden mebrûr-ı Hağğ olur
Ammā ezā iden kişi menfûr-ı Hağğ olur

Şadākat ehliniñ her dem zahîri hazret-i Hağğdır
Anıñcün ehl-i hağğ deryā-dil olmuşlar cihān içre

Cevābım diñle ey şüfi baña beyhüde pend itme
Cihāndan cām-ı Cemden geçer geçmez tab‘ından



Dîn itmededir bizlere şâfiyeti ta'lîm
Bilmem ki neden mâ'il-i mâ'i-i dinsiziz

Kelîm-i bahtı çokunsa siyâh ile kişiniñ
Yıkansa kevşer-i cennetle de sefid olmaz

18a

Bir bîçâre yüzine yazılmış bir beyt

Görse eger düşmenim hânçeriniñ şu'lesin
Şübhe mi var kör gibi gitdi virür gerdenin

Sevdiğim sözüme bulma bahâne
Kible-i ruhuñ söyle bahâne

Kadem-i yâr ile oldu bu şeb gam-hânemiz pür-nür
Tulû' itmiş didüm gündüz gibi gördükde haqqâ-hür

Rûze-dâr iftirâkıñdanım seniñ çokdan-beri
Oldı bayram vir begim buseñle iftâr ideyim

18b

Şâ'im-i vaşlıñ olan bir bendeñi terk itdiñ de
Kaşre-i hüsnüñi bir târik-i şavma virdüñ



Sonuç

Ahmed Şükrî, 19. Yüzyılın ikinci yarısı ile 20. Yüzyılın ilk yarısında yaşamış ve hayatının bir bölümü Sivas'ta sürgünde geçmiş muhalif bir şairdir. Şairin mecmua haline getirdiği şiirlerini oğlu İsmail Hulkî istinsah ederek İstanbul Millet kütüphanesine hediye etmiştir.

1336/1918 yılında istinsah edilen eserde Ahmed Şükrî, çeşitli konularda şiirler yazmış ve bir anlamda tesellişi şiir yazmakta aramıştır. Balkan doğumlu olan şairin bugüne kadar tanıtılmayan ve Latin harflerine çevrilmeyen eserini yeni harflere aktarıp incelemeye çalıştık. Bu çalışma ile Sivas'a sürgün gönderilen Ahmed Şükrî'nin hayatı, şiirlerindeki yalnızlık ve gurbet temaları ortaya konmaya çalışılmıştır.



Kaynakça

Bülbül, Tuncay (2014). “Şükrî, Ahmed Efendi”

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1883>

Devellioğlu, Ferit (2012). Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi.

Kırkıl, Emin (2007) “Sivas Mebusu Ahmet Şükrü Beyin Meclis-i Mebusandaki Faaliyetleri” Osmanlı İla Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri, Sivas: Doğan Gazetecilik ve Matbaacılık, s. 619-626.

Komasyon (2005). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kurnaz, Cemal, Mustafa Tatcı (hızl.) (2001). Mehmet Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri. Ankara: Bizim Büro Yayınları.

Parlatır, İsmail (2009). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. Ankara: Yargı Yay.

Silistrelî Ahmed Şükrî, (1336). Divançe, Millet Kütüphanesi. Ali Emirî Efendi. No:34 Ae Manzum 231.

-----, (1327/1909). Tevşîh-i Kavâid-i Külliye, İstanbul: Necm-i İstikbal Matbaası.

